

KRONİK BÖBREK HASTALIKLARININ SOSYAL HAKLARI

Kübra Pınar GÜRKAN¹

ÖĞRENİM HEDEFLERİ

- ▶ Kronik böbrek hastalığının sosyal boyutunu kavrama
- ▶ Kronik böbrek hastalığının sosyal sorunlarının farkına varabilme
- ▶ Kronik böbrek hastalığında sosyal hakları bilme

KRONİK BÖBREK HASTALIKLARININ SOSYAL HAKLARI

Giriş

Kronik böbrek hastalığı (KBH), 3 aydan uzun süren anormal böbrek yapısı veya işlevi olarak tanımlanmaktadır (1). Hastalık, ya böbrek hasarı kanıtı (tipik olarak kalıcı albüminüri varlığı ile saptanır) ya da azalmış glomerüler filtrasyon hızı (GFR) ile belirlenebilmektedir (2). KBH, diyabet ve hipertansiyon gibi ortak risk faktörlerinin hızla artması nedeniyle küresel bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. KBH 'nin küresel tahmini prevalansı %13.4 (%11,7-15,1) ve böbrek replasman tedavisine ihtiyaç duyan son dönem böbrek hastalığı olan hastaların ise 4.902 ile 7.083 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir (3). Sonuç olarak, sınırlı kaynaklara sahip gelişmekte olan ülkeler için önemli bir tehdit oluş-

¹ Öğr. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD.,
kubra_gurkan@yahoo.com

- DİYALİZ PRATIĞİNDE TEMEL BİLGİ VE UYGULAMALAR

- ▶ Engelli devlet memurlarına ya da bakmakla yükümlü oldukları yakınlarına talep ettikleri yer değişikliği yapılabilmektedir (30-34).

SONUÇ

Literatürde kronik böbrek hastalığının sosyal maliyet yükü ile ilgili birçok makale bulunurken; sosyal haklarla ilgili makalelere rastlanılmaması dikkat çekicidir. Bu konu hakkında sadece diyaliz merkezlerinin ve dernek sayfalarının bilgilendirmeleri bulunmaktadır. Konu hakkında bilimsel yayınlara ihtiyaç duyulduğu açıkça görülmektedir. Toplumda yaşayan tüm bireylerle eşit fırsatları yakalayabilmeleri için kronik böbrek hastalığı olan bireylere tanınan sosyal haklar çok önem kazanmaktadır. Bu bağlamda hastalar sosyal hakları konusunda bilgilendirme sağlık profesyonellerince mutlaka yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Hill NR, Fatoba ST, Oke JL, Hirst JA, et al. Global prevalence of chronic kidney disease—a systematic review and meta-analysis. *PLoS One*. 2016;11(7): e0158765.
2. Bayoumi M, Al Harbi A, Al Suwaida A, Al Ghonaim M, Al Wakeel J, Mishkiry A. Predictors of quality of life in hemodialysis patients. *Saudi J Kidney Dis Transpl*, 2013; 24(2): 254–9.
3. Lv JC, Zhang LX. Prevalence and disease burden of chronic kidney disease. *Adv Exp Med Biol.* 2019;1165:3-15.
4. KDIGO clinical practice guideline for the diagnosis, evaluation, prevention, and treatment of Chronic Kidney Disease-Mineral and Bone Disorder (CKD-MBD). *Kidney Int Suppl.* 2009; (113): 1–130.
5. Jha V, Wang AYM, and Wang H. The impact of CKD identification in large countries: the burden of illness. *Nephrol Dial Transplant.* 2012; 27(3): p. 32–38.
6. Bikbov B, Purcell CA, Levey AS, Smith M, et al. Global, regional, and national burden of chronic kidney disease, 1990–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *The Lancet.* 2020; 395(10225): 709-733.
7. Avdal EU, Ayvaz I, Uran BNÖ, Yildirim JG, et al. Opinions of hemodialysis and peritoneum patients regarding depression and psychological problems which they experience: A qualitative study. *Journal of Infection and Public Health.* 2020; 13(12): 1988-1992.
8. Bilgiç, N. Kronik böbrek hastalıkları ile diyaliz birimlerinde hemşirelerin maliyet-etkililik ve verimliliğe etkisi. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi.* 2020; 15(1): 23-29.
9. Güner, Y. O. Diyaliz hastalarında sosyal bütünleşme ihtiyacı. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi.* 2019; (5): 175-184.
10. Çoban, R. Sosyal Adalet, Eşitlik ve Sosyal Hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2017; 6(4): 252-260.

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, <https://www.tihек.gov.tr/>, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf>
12. Sarı Ö. Sosyal Boyutlarıyla Kronik Böbrek Yetmezliği (KBY). *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.2015; 4(2).
13. Resmi Gazete, 01.07.2015, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050707-2.htm>.
14. Resmi Gazete, özürllülük ölçütü, sınıflandırması ve özürllülere verilecek sağlık kurulu raporları hakkında yönetmelik, 30.03.2021 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130330-4.htm>
15. Türkiye Özürllülere Araştırması, 2002 <http://otomatikkapidunyasi.com/teknik-dokumanlar/1-fikirler-cozumler/Turkiye-Engelliler-Arastirmasi-Temel-Gostergeleri.pdf>
16. Özürllülere kanunu ile ilgili mevzuat https://rameworld.com/upload/files/ozurluler-kanunu-ve-iligili-mevzuat_2018-07-05_15-39-15.pdf
17. SGK Rehberi. (2018). Türkiye’de ki Engellilere İlişkin En Detay Bilgiler. 10 20, 2018 tarihinde SGK Rehberi: <http://www.sgkrehberi.com/haber/11037/turkiye-deki-engellilere-iliskin-en-detay-bilgiler.html>
18. Turchetti G, Bellelli S, Amato M, Bianchi S, et al. The social cost of chronic kidney disease in Italy. *The European Journal of Health Economics*, 2017; 18(7): 847-858.
19. Türkiye İş Kurumu, <https://www.iskur.gov.tr/isveren/engelli-istihdami/>
20. Dasari P, Venkateshwarlu K, Venisetty R. Management of comorbidities in chronic kidney disease: a prospective observational study. *Int J Pharm Pharm Sci*. 2014; 6(2): 363-7.
21. Kefale B, Alebachew M, Tadesse Y, & Engidawork, E. Quality of life and its predictors among patients with chronic kidney disease: A hospital-based cross sectional study. *PloS One*. 2019; 14(2): e0212184.
22. Blake C, Codd MB, Cassidy A and O’Meara YM. Physical function, employment and quality of life in end-stage renal disease. *J Nephrol*. 2000. 13(2): p. 142-9.
23. Molsted S, Prescott L, Heaf J, Eidemak I. Assessment and clinical aspects of health-related quality of life in dialysis patients and patients with chronic kidney disease. *Nephron Clin Pract*. 2007;106(1): 24-33.
24. Moura A, Madureira J, Alija P, Fernandes J, et al. Predictors of health-related quality of life perceived by end-stage renal disease patients under online hemodiafiltration. *Quality of Life Research*. 2015; 24(6): 1327-1335.
25. Shdaifat EA. and Manaf MRA. Quality of life of caregivers and patients undergoing haemodialysis at Ministry of Health, Jordan. *International Journal of Applied*, 2012. 2(3).
26. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 31.05.2006 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm>
27. Zeng X, Liu J, Tao S, Hong HG, et al. Associations between socioeconomic status and chronic kidney disease: a meta-analysis. *J Epidemiol Community Health*. 2018; 72(4): 270-279.
28. Özürllülere Kanunu, 2005 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050707-2.htm>
29. Gandjour A, Armsen M, Wehmeyer W, Multmeier J, et al. Costs of patients with chronic kidney disease in Germany. *PloS One*. 2020; 15(4): e0231375.
30. Gelir Vergisi Kanunu (2003) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/>
31. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?>
32. Sosyal 2022 sayılı Kanun, <https://www.aile.gov.tr/sss/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/2022-kanun-kapsaminda-yurutulen-ayliklar/>
33. Sosyal Hizmetler Kanunu 2020 Sayılı <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2022.pdf>
34. Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılacak Gelir Desteği Ödemesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160106-1.htm>